

Micugi Saotome vo svojej knihe *The Principles of Aikido* opisuje osobnú skúsenosť s Osenseiom, ktorý ho napomínal, že sa odvážil zabudnúť si hakamu. Osensei sa, podľa Saotomeho slov, hneval na slabé vychovanie svojho žiaka: „*Kde máš hakamu? Myslíš si, že môžeš prijať inštrukcie od učiteľa lenom ve spodním prádle? Nemáš žiadny smysl pro míru? Zjevně ti chybí znalost etikety potřebné pro toho, kdo následuje budó. Jdi si sednout na kraj a vyučování sleduj odtamtud!*“

O sensei tvrdil, že hakama nám má pripomínať sedem cností budó, ktoré sa symbolicky skrývajú v jej siedmych záhyboch: „*Symbolizují sedm cností budó. Jsou to džin (laskavost a velkorysost), gi (čest nebo spravedlivost), rei (zdvořilost a etiketa), či (moudrost, intelligence), šin (upřímnost), ču (loajalita) a kó (zbožnost). Tyto kvality nacházíme u vynikajících samurajů minulosti. Hakama nás podněcuje přemýšlet o podstatě pravého bušidó. Nošení hakamy symbolizuje tradice přenášené z generace na generaci. Aikidó se zrodilo z japonského ducha bušidó a našim cvičením se musíme snažit vyleštit sedm tradičních cností.*“

Skutočne je možné týchto sedem záhybov na hakame nájsť. Ak správne počítate. Každá hakama je totiž ušitá podľa iného strihu a niekedy je napočítat do sedem veľmi ťažké. Sedem cností budó, či sedem samurajských cností spomínajú autori viacerých publikácií. Ale ich interpretácie týchto cností sa v niektorých detailoch a pojmoch líšia. Iné pramene zas uvádzajú iný – väčší, či menší – počet cností. Problémový je aj preklad jednotlivých pojmov. V slovenskom i českom jazyku v odlišných kontextoch majú mierne odlišný význam.

Aký je teda pôvod cností **džin, gi, rei, či, šin, ču** a **kó**, o ktorých Saotomemu rozprával Osensei?

Prvé záznamy o zásadách správania sa, o prvkoch ideálu človeka sa v Japonsku objavili s postavou korunného princa Umajada, známeho ako Šótoku Taiši (574-622 n.l.). Šótoku, osvietený vladár, bol inšpirovaný budhizmom a Čínou, ktorá v tom čase bola skutočnou „krajinou stredú“, riadiacou sa zásadami konfucianizmu. Pripisuje sa mu takzvaná Ústava sedemnástich článkov Džúšiči džó kenpó. Ústava neupravuje právne normy, je skôr súhrnom morálnych pravidiel, potrebných pre rast a udržanie prosperujúcej spoločnosti, pracujúcej pre dobro všetkých (v starovekom ponímaní). Niektoré články, ako je ďalej v úryvkoch spríkladované, pripomínajú napriek celkovému probudhistickému naladeniu konfuciánsky text O piatich cnostiach (Wu čchang). Piatimi cnosťami, ktoré nachádzame aj v Osenseiovej reči, sú tu:

Vel'korysost' (čín. žen, jap. džin) - ... *patolizalové postrádaji oddanost vůči pánovi a velkorysost vůči lidu. (čl. 6) Necht' je lid zaměstnáván v příhodný čas... Od jara do podzimu, kdy se stará o pole a morušové stromy, jej není žádoucí tímto způsobem zaměstnávat. Neboť nehledí-li si rolník svého pole, kde vezme obživu? Nehledí-li si morušových stromů, čím se zahalí? (čl. 16)*

Spravodlivost' (čín. i, jap. gi) – *Posuzujte nestranně každou žádost, která je vám předložena. (čl. 5) Necht' je zásluha po právu uznána zásluhou a proviněním proviněním. Záslužný skutek necht' je odměněn, provinění budíž potrestáno. (č. 11)*

Náležitě správanie (čín. li, jap. rei) – *Pakliže se lidé chovají slušně, společenství se spravuje samo od sebe. (čl. 4)*

Múdrosť (čín. či, jap. či) – *V každé záležitosti, at' už je to naléhavá, či nikoliv, jednejte toliko s moudrymi muži a uvidíte, že vám ve vaší věci sami vyjdou vstříc. (čl. 14) Kdybychom nemělbgftrčí učenců a mudrců, kdo by jen vládl zemi? (čl. 14)*

Dobrá viera (čín. sin, jap. šin) – *Vše, co člověk koná, necht' koná v dobré víře, neboť jedině tak jsou jeho skutky dobré a nikoliv zlé, jedině tak jej čeká zdar a nikoliv pád. (č. 9)*

Princ Šótoku dal už v tomto texte základ vzájomnému prelínaniu sa budhistických a konfuciánských myšlienok, ktoré počas nasledujúcich storočí ovplyvňovali život japonskej šľachty i obyčajného ľudu. Šótoku Taiši, ako štátnik, pritom myslel najmä na riadenie štátu.

Cností, o ktorých je práve reč, sa stali samurajskými presne v tom období, keď sa do popredia moci dostávala vojenská šľachta buši, postupne vytláčajúca aristokratickú šľachtu kuge. O jednoznačne samurajských cnostiach môžeme s určitosťou hovoriť v tzv. zlatej ére vojenských umení bugei, od počiatku nástupu šógunov z rodu Tokugawa v ére Edo (1603 – 1868).

Pri vzniku systému riadenia šógunátu tokugawského typu bol aj Seika z rodu Fudživara (1561-1619 n.l.), učencem ovplyvnený klasickým konfucianizmom, zenovým budhizmom, ale najmä Ču Siho neokonfucianizmom. Seika upriamil pohľad samurajov na dôležitosť dodržiavania piatich druhov vzťahov (gorin): pán a vazal (kunšin), rodič a dieťa (fuši), manžel a manželka (fufu), starší a mladší (čójo), priateľ s priateľom (hóju) a piatich stálych cností (godžó), ktoré boli už od čias princa Šótoku dobre známe: ľudskosť džin, spravodlivosť gi, slušnosť rei, múdrosť či, dôvera šin. Okrem týchto pojmov pracoval aj s inými morálnymi princípmi. Vysvetľoval, čo je to **pokora** (kendžo), **pravdivosť** (makoto), **srdce** (kokoro), a tiež **úcta** (kó). Úcta kó je ďalšou cnosťou, ktorú Saotomemu spomínal Osensei Uešiba. Seika z rodu Fudživara však najmä dôveroval človeku a tvrdil, že má **schopnosť** meitoku, „*vynikajúcej cnosti*“, teda schopnosť prítomnosti absolútneho dobra bez akýchkoľvek zlých myšlienok. Pozdvihol tiež **morálny zákon** giri, zákon plnenia si povinností vyplývajúcich človeku z jeho zväzkov so spoločnosťou a univerzom. Jednotlivec má zachovávať harmóniu a mier kráčaním podľa životnej cesty (dóri).

V podobnom zmysle propagovali svoje myšlienky aj iní myslitelia. Najpreslávenejší Seikov žiak Razan Hajaši (1583-1657 n.l.) bol so svojim bratom Nobozumim tvorcom známych zákonníkov Buke šohatto (Zákonník vojenskej triedy) a Hatamoto šohatto (Zákonník šógunových vazalov), v ktorých ich filozofické myšlienky získali zákonnú moc. Šósan Suzuki (1579-1655), ďalší z duchovných veľikánov tej doby vo svojej teórii pracovnej etiky hovoril o dlhu, ktorý má vazal voči svojmu pánovi. Má mu byť **vd'ачný** (on) a celým svojím životom sa mu podriaďovať a slúžiť mu. Tu a tiež v myšlienkach Sokó Jamagu (1622-1685) sa môžeme dopátrať po základoch **lojality** (ču). Tak sme sa dopátrali k poslednej zo siedmych cností bušidó, ktorá bola vysvetľovaná v Osenseiovom napomínaní.

V súčasnosti sa v niektorých textoch môžeme stretnúť aj s vysoko morálne hodnotenou cnosťou **súcit** (tei). Táto cnosť sa do morálneho kódexu dostala postupne v priebehu stáročí z myšlienok budhizmu, ktorý v Japonsku staval do popredia budhu Amidu, budhu nekonečnej milosti.

Ako vidíme, je ťažké nájsť sedem cností, ktoré by dostatočne reprezentovali myšlienky bušidó, či v súčasnosti správne morálne konanie človeka. Z japonskej histórie (keď práve rozprávame o Japoncoch) je na prvý pohľad zrejme, že v živote záleží iba na skutočnom uplatňovaní morálky a vôbec nie na teoretickom a filozofickom rozjímaní o nich. Japonského roľníka zo 17. storočia iste nezaujímali filozofické traktáty vo chvíli, keď mu lojalný samuraj takmer bez príčiny na základe zákona burei učí, tzv. zabitie za drzosť, láskavo, spravodlivo, slušne, múdro, úctivo a navyše súcitne stínal hlavu. Ani dnešný aikidoka, hrdo urovnávajúci svoje záhyby na hakame nie je na tom o nič lepšie, ak sa ho ľudia stránia, ak sú kvôli nemu nešťastní a pozerajú sa naňho s pohoršením. Sedem samurajských cností, ktoré vznikli počas vývoja starovekého, stredovekého a novovekého Japonska, nedokážu pokryť kultúrnu rôznorodosť dnešného sveta a našich medziľudských morálnych potrieb.

Dovoliť si doplniť zakladateľa aikidó. Cnosti nepotrebujú obyčajný symbol v hakame, ktorá by nám sedem z nich pripomínala. Cnosti, bezpočet cností, by mali byť v každom človeku nie ako neživý symbol, ale ako živá najvnútornejšia súčasť jeho myslenia a konania.